

מה:

עין משפט נר מצוה

י' א ב מ'י פט"ו מה' סנהדרין הלכה א סג עשין קא: יח ג ד מ"י שם ה"ט: יט ה ו מ"י שם פ"ד הלכה ח: כ ז מ"י שם פ"ג הל"ו: כא ח מ"י שם פ"ד הלכה ט: כב ט מ"י שם פ"ג שם הלכה ז: י' מ"י פ"א מה' רוצח הלכה ט: כג ח מ"י פ"ה מהלכות משוכרי כפרה ה"א סג עשין רכ"א: כד ל מ' מ"י פט"ו מה' סנהדרין הלכה ו סג עשין קג: כה ז מ"י שם פ"ד הל"ד סג לאון רח: כו ס מ"י שם פ"ד הל"י:

רבינו חננאל

ונותנה על לבו איני והנני אבן היתה שם משו שני בני אדם כי ופרקי' דמדיילא בהדיא בהדיא ושביק ליה לאבנא בדיה ושרי לה איהו עליה כי היכי דתייתי מרואי פ"י מבח כלומר מגביהין אותה שניהן למעלה ומניחה האחד ביד חבריו וזיון שאין בו כח להורידה מיד משתרבבת מיזי ובהא עליו בבח: **תנא** מעולם לא הוצרכו לסקלו באבן שניה וזיון שהיו סוקלין אותו באבן ההיא היא היתה נקברת עמו וזיוו מתקנין אבנים אחרות ומתקנות תחתיה. דתנן אחד אבן שנסקל בו ואחד עץ שנתלה בו ואחד סייף שנהרג בו ואחד סודר עמו לא עמו משא אלא עמו בתפיסתו פ"י בד' אמות דיליה כדגרסי' מת תופס ד' אמות: **אמר** שמואל נקטעה יד העדים אחר שהעידו פטור ההורג דבעינו יד העדים תהיה בו וליכא אבל אם היו העדים גידמין מעיקרא מטייל ושני הכא דנקטעה משום דכתיב יד העדים ודייקינן יד שהיתה כבר אלא אם לא היתה כבר לא חיישינן לה איני דבעינו יד העדים ממש והנניא כל מקום שעידיו שנים כי בבית דינו של פלוני נגמר דינה של פלוני ופלוני ופלוני עדיו הורג וחרגני' שמואל כהן כי עדיו כלומר אנו העדנו עליו ועל פינו נגמר דינו והנה אנתו והנה ידיו איני דאיתא קרא דשמואל דאמר בעינן קרא כדכתיב והא כתיב בירוצה מות יומת הרוצח ומיתתו בסייף וקיל' כי אם עומד במקום שאין אדם יכול להורגו בסייף שהורגין אותו בחצים או באבנים באיוו מיתה שיכולין להמיתו ולמה לא קאמר כיון שאין יכול להורגו בסייף פטור הוא ושנינן שאני התם דרבי קרא מות יומת המכה מכל מקום. וליגמר שמואל מיניה כשנקטעה יד העדים. ודחי' משום דהוי רוצח וגואל הדם שני כתובין הבאין כאחד רוצח הא דאמרן מות יומת המכה מכל מקום גואל הדם תיב הוא ימית את הרוצח. ואם אין לו גואל ב"ד מעמידין לו גואל

משום דהוי רוצח וגואל הדם שני כתובים הבאים כאחד.

ומלחן דלמר מלמדין איכא עיר הנדחת דדרשינן צ"ל מנאיאות (צ"מ דף לא:) מדכתיב הכה תכה ונסקלין נמי דצ"ל ארבע מיתות (לקמן דף נג:) דרשינן מדכתיב מות יומתו דמיהס צס ולא"ת צפרק אלו הגשרפין (לקמן דף עט:) דתנן חייבי מיתות שנתערבו זה צזה ידונו צקלה ואמר בגמרא^[פ] שמע מינה מותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל והיכי דייק מיניה דשאני התם דמיתתם בכל מיתות שיכול כיון דחייב מיתה וי"ל דדייק מדקמני כל חייבי מיתות אפי' הנך דלא דרשי הכי אי נמי ^[פ] צורח שאני:

אין לו בהן יד. וכגון שנקטעה משמקק לטומאה דאי קודם לכן הא אפילו שמואל דצעי קרא כדכתיב מודה צעדים גידמים כדלמר לעיל ויש תימה היכי דייק מהכא דצעי קרא כדכתיב דילמא שאני ^[פ] (התם) דכתיב תהיה דדרשינן ^[פ] מיניה לעכז כל מילי:

רבי אליעזר אומר נותן עץ במקומו. הך מתנימין מיתניא איפכא צפ' ג' מינין (מזר מו:) צסופו ורזיס כיולא צסן צהיאל שמעממא גופא פלוגמא דצ"ש וצ"ה דמזר ממורט מיתניא איפכא צפ' הוילאו לו (יומא דף סא: ושס) וכן צהיאל פירקא (מזר דף נח:) פלוגמא דצזיי ורצא דזג וחרנן איפכא [צנפסחיס] (דף מא:) ופלוגמא דאציי ורצא צידים שאין מוכיחות צפ' צנלא דמזיר (ד' סג. ושס) איפכא צפ' דנדרים (ד' ה:) ופלוגמא דרצה וכן סקלא צז"ה דמזר דצבורות (ד' ג. ושס) דטריפה חיה איפכא צפ"ק דממורה (ד' יא: ושס) ^[פ]: השתא

בכל מיתה שאתה יכול להמיתו ת"ל מות יומת והיגמר מיניה משום דהוה רוצח וגואל הדם התם דאמר קרא מות יומת וליגמר מיניה משום דהוה רוצח וגואל הדם שני כתובין הבאין כאחד וכל שני כתובין הבאין כאחד ^[פ] אין מלמדיו רוצח הא דאמרן גואל הדם מאי היא דתניא ^[ג] גואל הדם ימית את הרוצח ^[ו] ימצוה בגואל הדם ומניין שאם אין לו גואל שב"ד מעמידין לו גואל שנאמר ^[ב] בפגעו בו מכל מקום א"ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי ^[ט] ומי לא בעינן קרא כדכתיב והתנן ^[פ] היה אחד מהן גידם או אילם או חיגר או סומא או חרש אינו נעשה בן סורר ומורה שנאמר ^[ג] ותפשו בו ולא גידמין ^[ג] והוציאו אותו ולא חיגרין ^[ד] ואמרו ולא אילמין בנגו זה ולא סומין איננו שומע בקולנו ולא חרשין מאי טעמא לאו משום ^[פ] דבעינן קרא כדכתיב לא שאני התם דכוליה קרא יתירא הוא ת"ש ^[פ] אין לה רחוב אין נעשית עיר הנדחת דברי רבי ישמעאל ר' עקיבא אומר אין לה רחוב עושין לה רחוב עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר רחובה דמעיקרא בעינן ומר סבר רחובה דהשתא נמי כדמעיקרא דמי אבל דכ"ע בעינן קרא כדכתיב תנאי היא ^[פ] דתנן אין לו בהן יד בהן רגל און ימנית אין לו טהרה עולמית רבי אליעזר אומר נותן על מקומו ויוצא רבי שמעון אומר ^[פ] נותן על שמאלו ויוצא: **ברתני'** כל הנסקלין נתלין דברי רבי אליעזר וחכ"א ^[ג] אינו נתלה אלא המגדף והעובר ע"ז האיש תולין אותו פניו כלפי העם והאשה פניה כלפי העץ דברי רבי אליעזר וחכ"א ^[ט] האיש נתלה ואין האשה נתלית אמר ^[פ] (להן) רבי אליעזר והלא ישמעון בן שטח תלה נשים באשקלון אמרו לו שמונים נשים תלה ^[א] ואין דנין שנים ביום אחד: **גב' ת"ר** ^[ב] והומת ותלית יכול כל המומותין נתלין ת"ל ^[ב] כי קללת אלהים תלוי מה מקלל זה שבסקילה אף כל שבסקילה דברי רבי אליעזר וחכ"א מה מקלל זה שכפר בעיקר אף כל שכפר בעיקר במאי קא מיפלגי רבנן דרשי כללי ופרטי רבי אליעזר דריש ריבויי ומיעוטי רבנן דרשי כללי ופרטי והומת ותלית כלל כי קללת פרט אי הוו מקריב להדדי אמרינן אין בכלל אלא מה שבפרט ^[פ] הני אין מידי אחרינא לא השתא

מיעוטי צמקת שמתחילה היה משמע כל דבר וצא המיעוט ומיעט משמעו שלא תאמר הכל צמשמע אלא כגון זה הכמוז אחריו והדומין לו:

נגמר הדין פרק ששי סנהדרין

תלמוד לומר סקול יסקל. לשון עמיד ולא כתב כי סקל סקל או ירה ירה: ושדי ליה איסו. חד מינייהו: דמייתי מרואי. מבח גדול דשנים אין יכולין לכיון כחם להשליך כאחד כשזה משליך זה מעכבו אצל היחדי משליך צכח: היספ. משמע כל הימים היתה לכך והא נקצרת עמו: **כולם נקצרים עמו.** מקצור תקצרו (דברים כא) יתירא נפקא לן לקמן צפירקא (דף מו:): **צתפיספו.** צתוך ארבע אמות אצל לא נקצרו עמו ממש: **גידמין הכי נמי דפסילי.** ואם כן יומא עדים גידמין פסולין למה לי דנקט נקטעה לאחר מכאן: יד צשעת מיתה אצל גידמין מעיקרא לא מישמעטעו מיניה דזו היא יד צלהס: הרי זה יפרג. ואע"פ שאין כאן יד עדים הראשונים. אלמא לא צעי קרא כדכתיב דלאו דוקא אייתיב אלא למלוה צעלמא: **צסן** כיון כגון דהנך שנים המעידים עליו שנגמר דינו צצית דין הן הן עדים שהעידו עליו מתחילה ונמחייב על פיהם: אין לי. אי לא כתיב אלא יומת: **אלא מיספ הכפוצה צו.** סייף כדיליף לקמן [צד' מיתות] (ד' צג:): **מוס יומס.** ריבויאל הוא: **משוס דהוי רוצח.** הנידון צצית דין: **וגואל הדם.** כלומר מיתה שגואל הדם ממיתו לרוצח שוגג שילא חוץ לעיר מקלטו שני כתובין הצאים כאחד כו': **סיה אחד מהן גידם.** אצוי או אמו של סורר ומורה: **צנגו זה.** משמע שרואין אותו: **ולא חרשין.** שאין שומעין מה שמשיב לס ואינו יודעין אם שמו וסוכמתם אם לאו: **כזוי קרא יסירא הוא.** דהוה ליה למיכתב והוציאוהו אל שער העיר ההיא וסקלוהו כדכתיב צכל שער נסקלין ומו לא מידל כל אורח דצברים זה למה: רבי אליעזר לא צעי קרא כדכתיב וכן ר"ש: **ברתנ'** **אלא מגדף.** מצרך את השם. וצגמרס מפרט טעם: אין דנין **ענים ציוס א'.** צצ"ד א' משום דלא מזו להפוכי צזכומיה דכל חד וחד צריך לצקס רציות למיתה זו ולמיתה זו. וצגמרס

[מנ]. מפרט דצשמי עצירות קאלמר דלין ראזיתיהן שוות ושמעון צן שטח שעה הוצרכה לכך שהיו צנות ישראל פרוצות צצשפים ועשה סייג לשעה ותלחן לפרסומא למילמא ודן את כולם ציוס אחד מפני קרוציהס שלא יתקשרו להצלין: **גב' כי קללס אלהים.** מפני שצריך את השם נתלה והעובדים והצצים לומרים מפני מה זה תלוי מפני שצריך את השם וגנאי הדבר כלפי מעלה להיכרך: **מה מקלן צפסקילה.** ונתלה דכתיב ציה ותלית אף כל צצסקילה נתלה: **אף כל שפער צעיקר.** אין לך לרצות אלא העוזה ע"ז: **דרשי כללי ופרטי.** דורשין את המורה צכלל ופרט כל מקום ססתם ואח"כ פירש דורשין את האחרון צפרט: **ורבי אליעזר דורשו צמיעוט.** ויש חילוק צין זה לזה פרט היינו פירוש הכלל ואין צכלל אלא מה צצפרט ואפילו הדומה לפרט אין מתרבה מן הכלל אצל הדורשו צמיעוט לא עקר את הכלל ממקומו אלא אהני

קאמי דלא שמע. דהאי קרא יתירא הוא כוליה כדלמר צגמ' (לקמן עא:). רחובה דמעיקרא בעינן. רחובס שהיה לה ממתלה ולא שששין לה רמוז בעשוי (לקמן קיב:). אין לו. למעורע. בהן יד כו' אין לו טהרה עולמית. לפי שאין יכול לקיים בו ממן דס זמנן על צוהן ידו (מזר מו:) דבעינן קרא כדכתיב (יומא סא: לקמן פח:). קאמי דלא שמע. דהאי קרא יתירא הוא כוליה כדלמר צגמ' (לקמן עא:). רחובה דמעיקרא בעינן. רחובס שהיה לה ממתלה ולא שששין לה רמוז בעשוי (לקמן קיב:). אין לו. למעורע. בהן יד כו' אין לו טהרה עולמית. לפי שאין יכול לקיים בו ממן דס זמנן על צוהן ידו (מזר מו:) דבעינן קרא כדכתיב (יומא סא: לקמן פח:).

מסורת הש"ם

א) צ"ל סקל יסקל או ירה יירה כך נוסחת הלקוט), ב) [ע"ז צב:], ג) [אוספי פ"ט], ד) ממות ז. גיטין כח: כט., ט) צ"מ לא: לקמן נג. ודף עב: ו) וקידושין כד. וש"ט, ו) [ממות יב:], ח) [ע"י מוס' סוטה כ. ד"ה דכתיב ור"ו], ט) לקמן עא:, י) [לקמן עא:], יא) לקמן קיב:, יב) לקמן פח. מזר מו: ע"ש יומא סא: נגעים פ"ד משה ט, מ) [נמשטה דנגעים איתא אס נתן על של שמתל ילא], נ) [סוטה כג., ט) צ"ל להס:], ו) צ"א הא:, ז) [דף פ"א ע"י מהר"ם, ק) [צ"ל הכא:], ח) [מנחות ה. ודף ט"ז. ט) [ונ"ע מוס' מנחות נח: ד"ה ואיכא דלמרי],

תורה אור השלם

- יד העדים תהיה בו קראשנה להמיתו ויד כל העם באחרונה ובערתה דרע מקרבה:
- או באיבה יומת בידו וקמת מות יומת הפכה רצח הוא גאל הדם צצית אף אף הרצח פגענו בו:
- במדבר לה כא גאל הדם הוא ימית את הרצח פגענו בו הוא ימיתו: במדבר לה יט ותרפשו בו אביו ואמו והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער מקמה:
- דברים כא יט ואמר אל זקני עירו בנגו זה סורר ומורה איננו שמע בקלנו וזלל וסבא:
- דברים כא כ ובי ידקה באיש חטא משפט מות והומת וקלית אותו על עץ:
- דברים כא כב לא תלין נבלתו על העץ פי קבור תקברנו ביום ההוא פי קללת אלהים תליי ולא חטמא את אומתך אשר יי אלהיך נתן לך נקלה:

דברים כא כג

מוסף רש"י

כולן נקברין עמו. דכתיב לא מלין נכלמו על העץ כי קבור מקברנו, אף העץ נמשמע, והכי אמרינן צפרק נגמר הדין (לקמן מו:) עץ שומע איז בין מלוט בין ממוהב, מ"ל כי קבור תקברנו מי שאינו ממוסר אלא קבורה, ילא זה שמוסר קבורה ותלעה (ע"ז סב:). שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכותבה בו, והישי סייף, כגון שהיה צפסייה וצורת ואסא יכול לרוק בו דן או לעוצענו (ב"מ רמ:) כגון שהיה מנשף או שהיה לו נהר מפסיק ואתה יכול לריות בו דן או אכן (לקמן עב:). וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין. מדלא כתיב אחד ונגמרו כוליה מיניה (קדושין כד:). גידם. ידו קטועה (לקמן עא:). חרשין. אין יודעין אם קנל דגדיהס אם לאו, שאס אמר להס איני מקלל, אין שומעין לו, ואע"פ שחאין שאין מקיים מצותן, מיהו אינו שמע בקולו כתיב, ואיכא להפוכי צזכומיה ולמדרש דצשעת הקול

הדם שנאמר בפגוע בו מכל מקום הפוגע הורגו ואע"פ שאינו גואל הדם במקום גואל הדם ואקשי' למא"ד (ומי) וירלא בעינן קרא כדכתיב ולא והתנן בבן סורר ומורה ותפשו בו ולא גידמין והוציאו אותו ולא חיגרין כו' ודחינן שאני התם דכוליה קרא יתירא הוא ותוב אקשינן מרחוב דעיר הנדחת דכולי עלמא בעינן קרא כדכתיב ודחינן תנאי גינהו דתנן צנגעים פרק אחרון אין לו בהן יד בהן רגל און ימנית אין לו טהרה עולמית ו' אליעזר אומר נותן על מקומו ויוצא ו' שפען אומר נותן על של שמאל ויוצא. תנא קמא סבר בעינן קרא כדכתיב ו' אליעזר ו' שמעון לא בעו קרא [כדכתיב:] כל הנסקלין נתלין כו' ת"ר והומת ותלית יכול יהו כל הנסקלין נתלין כו' רבנן דרשי התורה בכלל ופרט כתיב כי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ כלל כל מומת בא בפסוק של אחריו ופרט כי קללת אלהים תלוי וזהו המקלל ואם היה הפרט קרוב לכלל היינו דנין אותו אין בכלל אלא מה